

بهره‌وری چیست؟

۱- برای بهره‌وری بیشتر در کارها باید به چه نکاتی توجه کنیم

آیا تاکنون برای شما پیش آمده است که بخواهید وسایل و لوازم خود را در یک چمدان بگذارید و در همان آغاز ببینید که همه آن وسایل را نمی‌توانید در آن جا بدهید؟ در این صورت، ممکن است با فکر کردن و آزمودن راه‌های مختلف – مثلاً تا کردن برخی لباس‌ها به شیوه‌ای خاص، جابه‌جا کردن وسایل و یا جدا کردن یک وسیله بسته‌بندی شده و مانند آن – سرانجام موفق شوید تمام وسایل را درون چمدانتان جا دهید. به علاوه، وسایلی را که به آنها بیشتر نیاز دارید، در دسترس بگذارید.

۱) ما در هر محیطی که هستیم، در خانه، مدرسه، اداره، کارخانه، مزرعه و... می‌توانیم با فکر کردن و چاره‌اندیشی، کارها را مؤثرتر و مفیدتر انجام دهیم. به عبارت دیگر، می‌توانیم هدف‌های درست را انتخاب کنیم، از امکاناتی که داریم عاقلانه و صحیح بهره‌بریم و از اسراف و اتلاف منابع بپرهیزیم. ۱)

به چند مثال در زندگی روزانه توجه کنید.

آقای اسدی:

ما برای خنک کردن خانه از کولر (خنک‌کن) آبی استفاده می‌کنیم. در شهر ما در هنگام تابستان به خصوص ظهرها هوا خیلی گرم می‌شود. من برای اینکه بازدهی کولر را افزایش بدهم، روی پشت بام یک سایبان برای آن درست کرده‌ام که از تابیدن آفتاب به بدنه جلوگیری می‌کند. قسمتی از کانال کولر را هم که از بیرون ساختمان به پنجره وصل می‌شود، با عایق پوشانده‌ام که هوای خنک داخل کانال، گرم نشود.

خانم صدیقی:

ما در یک کاشانه (آپارتمان) کوچک ۶۰ متری زندگی می‌کنیم اما من وسایل را طوری انتخاب کرده و چیده‌ام که افراد به راحتی از فضای خانه استفاده کنند. در فضاهای کوچک نباید از مبلمان بزرگ و وسایلی که جای زیادی می‌گیرند، استفاده کرد. در فضای راهرو، کمدی تا نزدیک سقف درست کرده‌ام که خیلی چیزها در آن جا می‌گیرند. پرده‌ها را به رنگ روشن انتخاب کرده و کف را هم سرمه‌ای سفید کرده‌ام تا فضای خانه بزرگ‌تر به نظر بیاید و روشن‌تر باشد.

امیر مسعود :

من دانشجو هستم و در یک خوابگاه دانشجویی زندگی می‌کنم. صبح‌ها که می‌خواهم برای خودم و دوستانم صبحانه درست کنم، $\frac{1}{4}$ کتری را آب می‌کنم و روی اجاق می‌گذارم. در نتیجه هم آب کمتری مصرف می‌شود، هم آب در زمان کمتری به جوش می‌آید و چای آماده می‌شود. همچنین، به ندرت برای پخت و پز از وسایل برقی استفاده می‌کنم.

آقای حسنی :

من کشاورز هستم. زمین‌های ما روی شیب قرار دارند. قبلاً ما برای آبیاری محصولاتمان آب را به سختی و با تانکر به بالای تپه می‌آوردیم و در منبع ذخیره می‌کردیم. اتلاف آب در زمین هم زیاد بود. پس با یکی دو نفر مهندس و کارشناس کشاورزی مشورت کردیم و به کمک آنها استفاده از روش آبیاری قطره‌ای را شروع کردیم. در ضمن، آنها به ما یاد دادند که در اطراف مزرعه چه محصولی بکاریم که از رشد نوعی آفت که درختانمان را از بین می‌برد جلوگیری شود.

فرزانه :

نان برکت خداست. در روایت‌های دینی سفارش شده است که وقتی می‌بینیم تکه‌ای نان روی زمین افتاده است، آن را برداریم و در گوشه‌ای بگذاریم که کسی پا رویش نگذارد و به برکت خدا بی‌احترامی نکند. متأسفانه امروز دورریز نان در بعضی خانواده‌ها زیاد است. اما در خانه ما حتی یک تکه نان هم دور ریخته نمی‌شود. مابه اندازه مصرف نان می‌خریم و نانوایی محله ما هم، نان‌های بسیار با کیفیتی می‌پزد. اگر پس از مصرف، نان اضافه بیاید، به‌گونه‌ای آن را نگهداری می‌کنیم که کیفیت خود را از دست ندهد.

آقای احمدی :

من سعی می‌کنم تازمانی که ضرورت ندارد، از خودروی شخصی استفاده نکنم و با وسایل نقلیه عمومی رفت و آمد کنم.

خودروی تک سرشین فقط یک نفر را جابه‌جا می‌کند اما برای آن یک نفر هزینه بنزین و استهلاک (فرسودگی) زیادی صرف می‌شود. به علاوه، این کار آلودگی هوا و شدآمد(ترافیک) بیشتری به وجود می‌آورد. امیدوارم همه روزی بتوانیم از خودروهایی استفاده کنیم که کم مصرف باشند و هوا را هم آلوده نکنند.

۱- گفت و گو و همفکری کنید.
 الف) آیا شما یا اعضای خانواده‌تان با مثال‌های صفحه قبل یا موارد مشابه، روبه‌رو شده‌اید؟ موارد را بیان کنید تا هم کلاسی‌هایتان درباره آنها اظهار نظر کنند.
 ب) به‌طور گروهی، فکر کنید و روشی را پیشنهاد کنید که در یکی از کارها یا فعالیت‌های مدرسه، بازدهی را افزایش دهد و باعث استفاده صحیح از امکانات شود. برای مثال، با چه راهکاری می‌توان از تلف شدن وقت کلاس برای حضور و غیاب و دیدن تکالیف جلوگیری کرد؟
 پیشنهادهای خود را با ذکر دلیل بنویسید و از طریق معلم به دست مسئولان مدرسه برسانید.

بهره‌وری چیست؟ ۲- بهره‌وری با چه مفاهیم و اقداماتی ارتباط دارد؟

با دقت در مثال‌ها و فعالیت‌های بخش قبل بی‌بردید که «بهره‌وری» با صرفه‌جویی، انجام دادن کارها به‌صورت آگاهانه و عاقلانه، جلوگیری از اسراف و اتلاف منابع، استفاده صحیح از امکانات و نعمت‌های الهی، کاهش هزینه‌ها و مانند آن ارتباط دارد. ۲۰

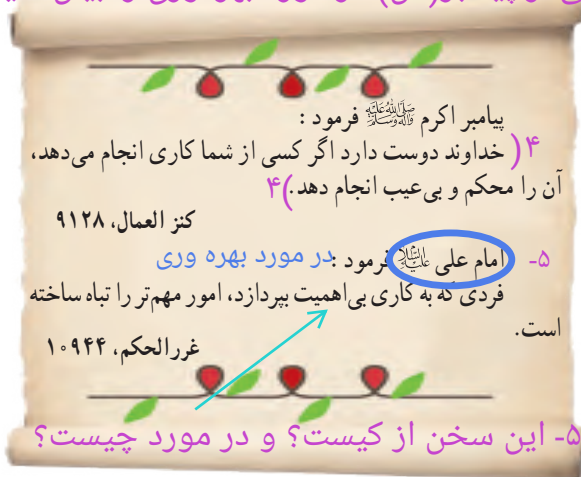
۳- بهره‌وری یعنی چه؟

۳ (بهره‌وری یعنی از بین کارهای ممکن، کار درست را انتخاب کنیم و آن را با روش مناسب انجام دهیم.

(اثر بخشی * و کارایی *) ۳

فعالیت ۲- در حدیث پیامبر اکرم صلی الله و آله و سلم وقتی مسئولیتی بر عهده ما سپرده شد آن را به دقت و به نحوه درست انجام دهیم مثلاً رعایت نظم در خانه و...
 در حدیث امام علی علیه السلام باید از انجام کارهای بی‌فایده و بی‌هدف که نتیجه‌ای ندارند به پرهیزی مثل اتلاف وقت

۴- حدیثی از پیامبر (ص) در مورد بهره‌وری را بیان کنید؟

۲- درباره این سخنان ارزشمند پیامبر اکرم صلی الله و آله و سلم و امام علی علیه السلام فکر کنید و معنی و مفهوم هر یک را با ذکر یک مثال توضیح دهید.

فرهنگ بهره‌وری

بهره‌وری از زمان‌های دور در زندگی مردم جا داشته است و آنها همواره برای بهبود کارها و استفاده بهتر از امکانات، چاره‌اندیشی می‌کرده‌اند. ابداع و حفر قنات، ذخیره کردن آب در آب‌انبارها، خشک کردن و ذخیره محصولات کشاورزی و تعاون و همیاری در امور کشاورزی، نمونه‌هایی از تفکر بهره‌وری در زندگی مردم در روزگار گذشته است.
 در فصل نهم دریافتید که فرهنگ هنجارها، ارزش‌ها و باورهای یک جامعه را در برمی‌گیرد و نقش مهمی در امور آن جامعه دارد.

۶- نمونه‌هایی از تفکر بهره‌وری در زندگی مردم در روزگار گذشته را نام ببرید؟

۷- فرهنگ چه نقشی در افزایش بهره‌وری یک جامعه دارد؟

۷) فرهنگ، نقش مهمی در افزایش بهره‌وری یک جامعه نیز دارد. اگر همه افراد بهره‌وری در فعالیت‌های مختلف را ارزش بدانند، جامعه از نظر مادی و معنوی پیشرفت می‌کند. ۷)

نکته درخور توجه این است که در عقاید دینی ما مسلمانان، بر نکات مهمی تأکید و سفارش شده است که بر بهره‌وری در امور و کارها تأکید دارند. متن روبه‌رو را مطالعه کنید. اگر به زندگی فردی و اجتماعی خود و همچنین محیط زندگیمان بیشتر دقت کنیم، درمی‌یابیم که گاه ارزش‌ها و هنجارهایی در زندگی ما شکل گرفته‌اند که با این آموزه‌ها و آرمان‌های دینی مغایرت دارند. برای آنکه وضع موجود را به وضع مطلوب تبدیل کنیم، باید تغییراتی در شیوه زندگی خود به وجود بیاوریم.

۸) انسانی که به بهره‌وری توجه دارد، می‌کوشد هوشمندانه کار کند، با به‌کارگیری روش‌های عاقلانه، بهتر به اهداف مادی و معنوی خود برسد و بهترین نتیجه را به دست آورد. ۸)

۸- انسانی که به بهره‌وری توجه دارد چگونه کار می‌کند؟

فعالیت ۵) دوری کردن از هزینه‌های اضافی و کم کردن تعداد مهمانان - برگزاری ساده مراسم عروسی - دوری کردن از برگزاری مراسمات پی در پی - پایین آوردن توقعات توسط دو طرف و ...

فعالیت

۳- معنی آیات قرآن کریم و سخنان امامان معصوم علیهم‌السلام را بخوانید. عوامل مؤثر در بهره‌وری را از آنها استخراج و فهرست کنید؛ مثلاً: الف) اهمیت دادن به کار و تلاش و ...

زیاده روی و اسراف

اسراف

۴- گفت و گو کنید. هریک از هنجارهای زیر در جامعه چگونه از بهره‌وری جلوگیری می‌کند و در تضاد با آن است؟ توضیح دهید.

● مهمانی‌ها، مجالس و جشن‌های مفصل و پرهزینه ● مدگرایی و چشم و هم‌چشمی در خرید لباس به جای تمیز و ساده‌پوشی ● نداشتن برنامه مناسب برای اوقات فراغت و تفریح ● ورزش نکردن و پرخوری. **عدم توجه به سلامتی**

بی نظمی

۵- یک زوج جوان می‌خواهند جشن عروسی ساده‌ای با حداقل هزینه برپا کنند. اگر قرار باشد از شما کمک فکری بگیرند، چه طرح و پیشنهادی به آنها می‌دهید؟ همفکری کنید و طرح خود را روی کاغذ بنویسید.

۶- متن صفحه بعد را درباره یک کارآفرین بخوانید. الف) چه نکاتی در این متن برای شما قابل توجه است؟

ب) نظر شما درباره افرادی که می‌خواهند با کار نکردن یا کار کم به ثروت یا موفقیت‌های بزرگ دست یابند چیست؟

۶- بدون کار و تلاش و تفکر نمی‌توان به موفقیت‌های بزرگ دست یافت، شاید این افراد ثروت و موفقیت زودگذر به دست آورند ولی چون برای آن زحمت این کشیده‌اند نمی‌تواند آن موفقیت را تا آخر حفظ کنند.

* بخورید و بیاشامید ولی اسراف نکنید. اسراف نکردن و به هدر ندادن منابع

سوره اعراف، آیه ۳۱

* و در امورشان با یکدیگر مشورت می‌کنند. مشورت کردن و استفاده

از نظر و تجارب دیگران

سوره شورا، آیه ۳۸

* هر کس میانه‌روی کند هرگز محتاج نشود. میانه روی و اعتدال

حضرت علی علیه‌السلام، وسایل الشیعه، ج ۱۲

* کسی که برای تأمین مخارج خانواده اش تلاش کند همانند کسی است

که در راه خداوند جهاد می‌کند. اهمیت دادن به کار و تلاش و خانواده

امام صادق علیه‌السلام، الکافی، ج ۵

* شما را به تقوای الهی و نظم در امور سفارش می‌کنم.

تقوا و داشتن نظم حضرت علی علیه‌السلام، نهج البلاغه، نامه ۴۷

* ... فرصت‌ها مانند ابر می‌گذرند؛ پس فرصت‌های نیکو را غنیمت

بشمردید و از آنها استفاده کنید. برنامه ریزی در زندگی و قدر دانستن زمان

حضرت علی علیه‌السلام، نهج البلاغه، حکمت ۲۰

من در سال ۱۳۵۷ به دنیا آمدم. شانزده ساله بودم که پدرم را از دست دادم. پس از او مادرم که زنی بسیار فداکار بود، با وجود همه سختی‌ها بار زندگی من و برادر و خواهرم را به دوش کشید. پدرم مردی پرتلاش بود و به کار اهمیت زیادی می‌داد. یادم هست همیشه می‌گفت: انسان باید جوهره کار داشته باشد. من پس از فوت پدر، ایام تعطیل و تابستان‌ها را کار می‌کردم و به مادرم در تأمین مخارج زندگی کمک می‌کردم. مادرم دوست داشت درس بخوانم و من هم درسم را تا دانشگاه ادامه دادم اما دوره شبانه دانشگاه را انتخاب کردم تا بتوانم روزها کار کنم. ساعت ۵ بعد از ظهر که از کار فارغ می‌شدم، به کلاس می‌رفتم. همچنین سعی می‌کردم در هزینه‌های لباس، رفت و آمد و... صرفه‌جویی کنم.

پس از سال‌ها توزیع و فروش مواد غذایی تصمیم گرفتم یک کارگاه تولید مواد غذایی احداث کنم. پس انداز کمی داشتم. دو سال برای گرفتن جواز تأسیس کارخانه تلاش کردم؛ چون بعضی از شرایط آن را نداشتم دیگر ناامید شده بودم. روزی که از یکی از اداره‌های مربوط برمی‌گشتم، در اتوبوس با پیرمردی خردمند برخورد کردم و با هم صحبت کردیم. او به من گفت که برای رسیدن به هدف‌هایم باید پشتکار داشته باشم و برایم مثال‌هایی از آدم‌های پیگیر و با پشتکار زد. می‌گفت که بهتر است با یکی دو نفر آدم خلاق و خوش فکر مشورت کنم و حتی اگر به این کار علاقه‌مند بودند، با آنها شریک شوم. حرف‌هایش در من تأثیر کرد. نباید خسته می‌شدم. سرانجام با دوتن از دوستان خوش فکر شریک شدیم و جواز تأسیس یک کارگاه را گرفتیم. در سال‌های اول، فروش ما کم بود اما با همفکری یکدیگر ابتکاراتی برای تولید با کیفیت بهتر و عرضه * بیشتر و بهتر محصولاتمان به کار زدیم و کارمان رونق گرفت. پس از چند سال موفق شدیم کارخانه بزرگی احداث و تعداد زیادی از کسانی را که در پی کار بودند، استخدام کنیم. من چون رنج تنگدستی را کشیده بودم، همواره به کسانی که برای تأمین معاش خود در مجموعه ما کار می‌کردند احترام می‌گذاشتم و سعی می‌کردم شرایط خوبی برای آنها فراهم کنم. از طرح‌های نو و خلاقانه استقبال می‌کردم و سعی می‌کردم همیشه محصولاتی بهتر و با کیفیت‌تر تولید کنم و خداوند هم به کار و تولید ما برکت داد. واحد صنعتی ما سال گذشته به عنوان واحد نمونه کشور برگزیده شد و ...

بهره‌وری در زندگی فردی و خانوادگی

اکنون که مهم‌ترین عوامل مؤثر در بهره‌وری را شناختیم، می‌توانیم به چند راهکار مهم برای افزایش بهره‌وری در زندگی اشاره کنیم: **۹- چند راهکار مهم برای افزایش بهره‌وری در زندگی را نام ببرید؟**
* **استفاده مناسب از زمان و انضباط در کارها:** یکی از عوامل مهم در بهره‌وری، ارزش زمان است. **وقت و زمان ثروتی است که قابل ذخیره و پس انداز نیست.**

همچنین وسایل و لوازمی که با آنها در محیط‌های مختلف سروکار داریم، باید مرتب و منظم باشند.

۱۰) اگر ما برنامه و اولویت‌بندی مناسب نداشته باشیم و در کارهایمان انضباط نداشته باشیم، وقت و عمرمان

تلف می‌شود و دیگر قابل جبران نخواهد بود. دانش‌آموزانی که با برنامه درس می‌خوانند و زمان خود را مدیریت می‌کنند و منظم هستند از بقیه موفق‌تر هستند.
۱۰- در چه صورتی وقت و عمر ما تلف می‌شود؟

۹- * بازیافت: اگر در برخی از مواد و لوازم مصرف شده در خانه یا مدرسه یا محل کار، تغییراتی ایجاد کنیم، امکان استفاده مجدد آنها وجود دارد، مانند کاغذ، پلاستیک، شیشه، فلزات و... (بازیافت از هدر رفتن منابع سودمند و سرمایه‌های ملی جلوگیری می‌کند و مصرف مواد خام و انرژی را کاهش می‌دهد).
۱۱- بازیافت چه تاثیری در افزایش بهره‌وری دارد؟

۹* **اصلاح عادت‌های غلط مصرفی**: باید خوب فکر کنیم و ببینیم مصرف یا روش مصرف چه چیزهایی درست نیست و

موجب اتلاف هزینه و منابع می‌شود. صرفه جویی کم مصرف کردن نیست بلکه مصرف درست و به اندازه است. برای مثال، برخی خانواده‌ها در خرید مایحتاج زندگی یا برگزاری مهمانی‌ها و تهیه غذا اسراف یا زیاده‌روی می‌کنند و اغلب، بخشی از مواد غذایی را دور می‌ریزند. استفاده صحیح از منابع و انرژی و اتلاف نکردن آنها نیز باید مورد توجه قرار بگیرد. برای مثال، با توجه به مشکل جدی کمبود آب در کشورمان باید مصرف درست آب را تمرین کنیم.

۹- ۱۳- **انجام دادن کارها از روی آگاهی چگونه باعث افزایش بهره‌وری می‌شود؟**

۹* **انجام دادن کارها از روی آگاهی**: با کسب دانش و مهارت لازم برای هر کار، بازدهی کار ما بیشتر می‌شود و کمتر اشتباه می‌کنیم. برای مثال، اگر روش تعمیر وسیله‌ای را ندانیم و به آن دست بزنیم، ممکن است آن را خراب‌تر کنیم یا اگر اطلاعات کافی درباره خرید یک وسیله نداشته باشیم، ممکن است پول زیادی را صرف تهیه آن کنیم. برخی از مواد و وسایل به دلیل ناآگاهی افراد از روش‌های درست نگهداری آنها از بین می‌روند. برای مثال، اگر شیوه صحیح شست‌وشوی یک لباس یا نگهداری مواد غذایی را ندانیم، زودتر از بین می‌روند یا غیرقابل استفاده می‌شوند. ۱۳

برخی دانش‌آموزان از فرصت تعطیلات تابستانی برای کارآموزی و کسب مهارت‌های مختلف و حتی درآمد استفاده می‌کنند و این فرصت طلایی را فقط صرف تفریح و اوقات فراغت نمی‌کنند.

۹* **تنظیم جدول بودجه اقتصادی**: تنظیم جدولی که در آن

درآمدها و هزینه‌ها (دخل و خرج) ماهانه افراد یا خانواده نوشته می‌شود و همکاری بین اعضای خانواده نیز از راهکارهای کمک به بهره‌وری است. ۱۴

۱۴- منظور از تنظیم جدول بودجه اقتصادی چیست؟

جواب فعالیت‌ها در صفحه بعدی

فعالیت

۷- دلیل بیاورید: الف) آیا سطح بهره‌وری دانش‌آموزی که کیف یا کمد لوازم‌تحریرش شلوغ و نامرتب است، پایین می‌رود؟ چرا؟

۸- منظور از تنظیم بودجه ماهانه خانواده چیست؟ تنظیم این بودجه چه فایده‌ای دارد؟ توضیح دهید.

۹- کار برگه شماره (۱۷) (چند پیشنهاد برای بهره‌وری) را انجام دهید.

۱۰- یکی از عادت‌های غلط بعضی از دانش‌آموزان مصرف نادرست و بی‌رویه کاغذ است. چند راهکار برای بهره‌وری در مصرف کاغذ پیشنهاد کنید و توافق کنید که آن راهکارها عملی شوند.

۱۱- تفکیک زباله از مبدأ یعنی چه؟ چه راهکارهایی برای کمک به این امر می‌توانید برشمارید؟

۱۲- به وسایل خودتان و همچنین مواد دورریختنی که در یک هفته در منزل شما تولید شده است، نگاهی دقیق بیندازید. چه چیزهایی را می‌توانید بیابید که امکان استفاده مجدد از آنها (اگرچه نیاز به تغییراتی در آنها باشد) برای شما یا خانواده‌تان یا دیگران وجود دارد؟

جواب فعالیت های صفحه ۱۵۹

فعالیت ۷- بله، چون نداشتن نظم و ترتیب و انضباط در کارها باعث هدر رفتن وقت و زمان برای پیدا کردن وسایل و لوازم التحریر می شود و باعث پایین آمدن بهره وری می شود

فعالیت ۸- جدولی است که در آن درآمد ها و هزینه ها ماهانه افراد و خانواده نوشته می شود
فایده تنظیم بودجه: کنترل مخارج- مدیریت بهتر هزینه ها- حذف هزینه های غیرضروری

فعالیت ۹ بر عهده دانش آموز

۱۰- استفاده از دو طرف کاغذ استفاده از کاغذهای باطله- استفاده از پشت برگه ها به عنوان چرک نویس- ساخت کاردستی از کاغذ های باطله- استفاده از دفاتر سال های قبل- استفاده از وایت برد کوچک خانگی- جمع آوری کاغذ برای بازیافت آنها و ...

۱۱- تفکیک زباله به معنی جداسازی زباله ها به دو گروه تر و خشک است. زباله خشک شامل چوب و محصولات وابسته به آن، فلزات و شیشه می شود. زباله تر را نیز می توان بر اساس قابل تجزیه بودن یا تجدیدناپذیری تفکیک کرد.

راهکارها: زباله ها را در دو سطح مختلف بریزیم یعنی یکصد مخصوص زباله های خشک و دسته دیگر مخصوص زباله های تر کاغذ را هنگام دور ریختن مچاله نکنیم از ظروف یکبار مصرف کمتر استفاده کنیم

۱۲- بر عهده دانش آموز